

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, професора, професора кафедри педагогіки,
адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «Університет
менеджменту освіти» Приходькіної Наталії Олексіївни
на дисертаційне дослідження **Давидової Наталії Андріївни**
**«Управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної
середньої освіти в системі методичної роботи»**, поданого на здобуття
наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні,
педагогічні науки

Ступінь актуальності обраної теми дисертаційного дослідження.
Медіакультура як суспільне явище з появою сучасних засобів комунікацій
займає одне з провідних культурних значень у суспільстві. Сьогодні, в умовах
інформаційної війни та жорстких реалій українського інформаційного
простору з численними прикладами поширення неправдивої, неперевіреної,
«фейкової» інформації з багатьох гострих питань сучасності, медіакультура є
необхідним складником загальної культури особистості. У сучасній
педагогічній науці медіакультуру особистості розглядають як динамічну
диспозиційну систему розвитку особистості людини, здатної сприймати,
аналізувати, оцінювати медіатекст, займатися медіаторчістю та засвоювати
нові знання в галузі медіа. Управління розвитком медіакультури керівників
закладу загальної середньої освіти в системі методичної роботи посідає одну
із ключових позицій.

Обрана дисертанткою тема є актуальною. Дослідницька зацікавленість
до проблеми управління розвитком медіакультури керівників закладів
загальної середньої освіти зростає, до вивчення означеної проблематики
підключаються фахівці суміжних галузей наукового знання, розробляються
та впроваджуються програми з медіаосвіти керівників закладів загальної
середньої освіти. Питання управління розвитком медіакультури керівників
закладів загальної середньої освіти потребує глибокого вивчення й
теоретичного обґрунтування та розроблення механізмів упровадження в
практику.

Вагомість дослідження підкреслюються тим, що дисертація виконана
відповідно до науково-дослідницької теми «Трансформація професійного
розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах
відкритого університету післядипломної освіти» (реєстраційний номер
УкрІНТЕІ 0120U104637, дата реєстрації 30.10.2020 р). Тему дослідження
зареєстровано на засіданні Міжвідомчої ради з координації наукових
досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол No 3 від
28.05.2019 р.).

**Значення отриманих авторкою результатів для педагогічної науки і
практики.** Дисертаційне дослідження Давидової Н. А. без сумніву має
практичну значущість, зумовлену тим, що одержані результати є достатньо
обґрунтованими, успішно апробованими та впровадженими в систему
професійної підготовки керівників закладів загальної середньої освіти.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що на основі концептуальних положень дисертаційного дослідження розроблено й запроваджено програму, навчальний і навчально-тематичний план онлайн-курсу «Розвиток медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти», розроблено методичні рекомендації щодо запровадження моделі управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні. Науково-понятійний апарат дисертації визначено відповідно до обраної теми дослідження. Авторкою чітко окреслено об'єкт і предмет, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів. Згідно з визначеними метою і завданнями у роботі логічно вибудовано структуру наукового пошуку.

Аналіз тексту дисертації та змісту публікацій Давидової Наталії Андріївни дають підстави для висновку про наукову обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, а також про те, що здобувачка на належному рівні володіє дослідницькими компетентностями, необхідними для вирішення наукового завдання, а також комплексом методів дослідження.

Для вирішення наукового завдання дослідження авторкою використано комплекс методів дослідження, зокрема, теоретичних (проблемно-цільовий, системно-структурний, порівняльно-зіставний, що дали змогу проаналізувати наукову літературу, матеріали, розміщені в мережі Інтернет за темою дослідження, із метою розкриття змісту, структури, особливостей розвитку медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти; систематизація та узагальнення нормативно-правових документів, іншої науково-методичної інформації), емпіричних (педагогічне спостереження, анкетування, інтерв'ювання, тестування, опитування, бесіда, спостереження, експертне оцінювання (метод Дельфі), проектування, моделювання), метод самооцінки для визначення рівня якості надання освітніх послуг), статистичних (кваліметричне оброблення даних із застосуванням комп'ютерної техніки).

Обґрунтованість наукових положень і рекомендацій підтвердили результати експериментальної перевірки моделі управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи та впровадження основних положень і результатів дослідження в освітній процес Борівського центру професійного розвитку педагогічних працівників (довідка № 01-16/11 від 06.03.2023), Центру професійного розвитку педагогічних працівників Люботинської міської ради Харківської області (довідка № 01-30/192 03.03.2023), Центру професійного розвитку педагогічних працівників Балаклійської міської ради Харківської області (довідка № 01-20/19 22.02.2023), Центру професійного розвитку педагогічних працівників Богодухівської міської ради Харківської області (довідка № 01-26/29 27.02.2023).

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Дисертаційне дослідження складається з анотацій українською й англійською мовами,

списку публікацій здобувача, вступу, трьох розділів, пов'язаних послідовністю викладу і внутрішньою логікою, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (144 найменувань, з них – 8 іноземною мовою), 5 додатків. Загальний обсяг дисертації – 244 сторінки, обсяг основного тексту – 190. Робота містить 28 таблиць та 12 рисунків. Зміст дисертації достатньою мірою розкриває її ключові аспекти та відповідає меті дослідження і поставленим завданням.

Науковий апарат дисертаційного дослідження збалансований. Об'єкт, предмет, мета дослідження, зазначені у вступі, відповідають задекларованій темі. Також у цій частині дисертації висвітлено наукову новизну, практичне значення, подано відомості про апробацію й упровадження результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації. Зазначений комплекс методів дослідження, в якому гармонійно поєднуються теоретичні, емпіричні та методи математичної статистики, адекватний поставленим завданням.

У першому розділі здійснено аналіз психологічної та педагогічної літератури, особливостей реалізації завдань медіаосвіти дав підстави констатувати, що проблема управління розвитком медіакультури керівника закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи є актуальною. Ураховуючи різні наукові позиції, розкрито сутність таких понять: «медіакультура» як здатність людини ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інфосередовищі та вміння формувати образи й знаки, через які здійснюється ідеологічний, політичний, культурний вплив на аудиторію; «медіакультура керівника закладу загальної середньої освіти» як здатність управлінця ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інфосередовищі (уміння виражати себе й спілкуватися за допомогою медіазасобів), осмислено розуміти реальність, створену медіаджерелами та вміння засвоювати та передавати нові знання за допомогою медіа; «управління розвитком медіакультури керівника закладу загальної середньої освіти» як цілеспрямованої дії керуючої системи на керовану, у результаті якої відбуваються зміни об'єктів від нижчого рівня до вищого, а саме формується здатність управлінця ефективно взаємодіяти з мас-медіа, адекватно поводитися в інфосередовищі (уміння виражати себе й спілкуватися за допомогою медіазасобів), осмислене розуміння реальності, створеної медіаджерелами та вміння засвоювати та передавати нові знання за допомогою медіа. Визначено структурні компоненти медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти: стійка мотивація та інтерес до формування й розвитку медіакультури, формування мотивації готовності щодо роботи в медіа просторі; розуміння впливу медіа на особистість і суспільство; здатність до критичного мислення; здатність розрізняти інформаційне забезпечення сучасного суспільства; уміння здійснювати обґрунтований вибір медіазасобів для реалізації педагогічних цілей; уміння комунікувати: отримувати та передавати медіаінформацію; здатність до самоосвіти та саморозвитку за допомогою медіасередовища.

У другому розділі заслуговує схвалення розробка й теоретичне обґрунтування моделі управління розвитком медіакультури керівників

закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи на засадах системного, андрагогічного, акме-синергетичного, компетентнісного, кваліметричного підходів, спрямована на розв'язання наступних завдань: розробку й запровадження в роботу центрів професійного розвитку педагогічними працівниками корекційно-розвивальних програм онлайн-курсу для підвищення медіакультури керівника ЗЗСО з урахуванням особливостей контингенту й умов закладів освіти, у яких вони працюють; добір методів і прийомів щодо формування на високому рівні медіакультури, які будуть сприяти ефективній роботі керівника ЗЗСО та описано технологію її реалізації, яка створена з метою розв'язання таких завдань, як розробка й запровадження в методичну роботу корекційно-розвивальних програм онлайн-курсу з метою підвищення медіакультури управлінців з урахуванням специфіки колективу та умов організації, у якій працює людина, та реалізація через застосування технології управління розвитком медіакультури керівника ЗЗСО в системі методичної роботи, а саме: визначення критеріїв та показників розвитку МКК ЗЗСО, розробка субмоделі розвитку МКК ЗЗСО, діагностика та аналіз стану розвитку МКК ЗЗСО, планування та проєктування структури та змісту розвитку МКК ЗЗСО, організація процесу розвитку МКК ЗЗСО в системі методичної роботи, оцінка, аналіз рівня розвитку МКК ЗЗСО в системі методичної роботи, регулювання процесу розвитку МКК ЗЗСО в системі методичної роботи.

У третьому розділі схарактеризовано результатами запровадження моделі управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи є: підвищення рівня медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи (достатній, високий рівні); позитивна динаміка розвитку медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти (високий рівень); побудова індивідуальної траєкторії розвитку медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти; досягнення взаємоузгодженості дій на рівнях: методичної служби – адміністрація школи – керівник закладу загальної середньої освіти щодо визначення рівня сформованості медіакультури керівників ЗЗСО; розвиток ініціативи й підвищення активності керівників ЗЗСО щодо участі в самооцінюванні; позитивна динаміка задоволеності учасників освітнього процесу результатами діяльності, як навчальної для учнів, так і професійної для вчителів.

За результатами дослідження було розроблено методичні рекомендації для суб'єктів різних рівнів управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи та методичний комплекс з розвитку медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти, у якому запропоновано діагностичні матеріали з обґрунтуванням методики їх застосування, авторський онлайн-курс «Розвиток медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти», навчальний та навчально-тематичний план та методичні рекомендації до його застосування в системі методичної роботи району.

Результати наукового дослідження відображено у загальних висновках, які корелюють з висновками до розділів. Аналіз змісту дисертації дає підстави для висновку про те, що поставлені у роботі завдання в цілому розв'язано, мету наукового пошуку загалом досягнуто.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях. Аналіз публікацій Давидової Н. А. засвідчує їхню відповідність (кількісну та якісну) вимогам до оприлюднення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії і надають авторці право публічного захисту дисертації. Зокрема, серед загальної кількості робіт здобувачки (5): 3 статті у наукових фахових виданнях України категорії «Б» за спеціальністю; 1 стаття у виданнях зарубіжних країн; 1 публікація у збірнику наукових праць. Достатнім є рівень апробації результатів дослідження, що підтверджується участю дисертантки у 4 всеукраїнських науково-практичних (методичних) конференціях. Основні результати дослідження обговорено на засіданнях кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України.

Під час детального аналізу структури та змісту дисертації, а також наукових публікацій за результатами дослідження, ознак порушення академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. В процесі рецензування дисертаційної роботи ми звернули увагу здобувачки на деякі дискусійні питання. Зокрема, нами було рекомендовано:

- 1) У першому розділі дисертації дисертанткою проведений ретельний аналіз науково-педагогічних праць щодо визначення термінологічного апарату дисертаційного дослідження. Проте бажано було б додатково обґрунтувати у дисертаційному дослідженні таких термінів як медіакультурна компетентність (рис. 3.6.; с. 202), медіакреативні здатності та вміння (с. 137).
- 2) Вважаємо, що робота значно виграла б, аби дослідниця проаналізувала зарубіжний досвід управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти з метою його подальшої адаптації в Україні.
- 3) У моделі управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи (с. 114) дисертантка виділяє складові медіакультури керівника: інформаційна культура, комунікаційна культура, соціальна культура, інтеркультурна компетентність. На нашу думку, потребує обґрунтування вибір саме цих складових.
- 4) Відзначаючи проведений дисертанткою ґрунтовний педагогічний експеримент, в роботі важко прослідкувати, яка кількість респондентів брала участь на констатувальному і формувальному етапах цього експерименту.
- 5) У роботі трапляються граматичні та стилістичні помилки.

Проте, висловлені зауваження та побажання є дискусійними і не впливають на загальну високу позитивну оцінку рецензованої дисертації.

Висновок. На підставі проведеного аналізу можна стверджувати, що дисертація Давидової Наталії Андріївни «Управління розвитком медіакультури керівників закладів загальної середньої освіти в системі методичної роботи», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», є цілісним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, має наукову, практичну цінність, є актуальним. За змістом, якістю, обсягом, повнотою викладення основних результатів, які є достовірними, можна зробити висновок, що дисертація Давидової Наталії Андріївни відповідає чинним вимогам, зокрема, «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами та доповненнями № 341 від 21 березня 2022 року), а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

РЕЦЕНЗЕНТ :

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки,
адміністрування і спеціальної
освіти ННІМП ДЗВО «Університет
менеджменту освіти»

Наталія ПРИХОДЬКІНА